

Deme Zoltán

EGYRE TÁVOLABB A SZÓTÓL

(A világirodalom versminiatúrái)

Minimal Art

2009

TARTALOM

VERSPLASZTIKÁK

Saroyan, Max Bense, Morgenstern, Cummings versei

CUMMINGS EGYIK VERSPLASZTIKÁJÁRÓL

Cummings egyik költeménye

VERSPLASZTIKÁK AZ ÍRÓGÉP MELLŐL

Achleitner, Bremer, Max Bense, Cendrars költeményei

JAPÁN VERSGRAFIKÁK

Seiichi, Kamimura Hiro, Tanabu Hiroshi, Ishii Yutaka költeményei

SZÍNES VERSGRAFIKÁK

Reinhard Döhl, Mary Ellen Solt költeményei

VERSPLAKÁTOK

Richard Kostelanetz költeményei

VERSPROTTÁZSOK

Morgenstern, Edwin Morgan költeményei

VERSMOBTLOK

Cummings, Jandl, Morgan költeményei

A KÖTET KÖLTŐIRŐL

VERSPLASZTIKÁK

Az élvonalbeli amerikai és európai költészetben meghonosodott egyszavas verseket, ritmusjelölésekből, egyezményes jelekből, szótörmelékekből kialakított miniatúrákat sokan művésztleneknek, versszerűtleneknek nevezik. Talán nem egészen indokolt ez. A miniatúrák többsége például ugyanúgy a hagyományos költészetteremtő, költeményjellemző tényezőket valósítja meg, mint mondjuk a klasszikus olasz szonettek. A komponálás, a képszerűség, az emocionális és racionális tartalom, a hangulatiság, a lelemény, a kifejező erő, a ritmus, a játékoság egyaránt jellemző rájuk. Talán egyedül a gondolati üzenet tűnik el néhol: a sejtelemszerű, az elmondhatatlan, a rejtélyes lép a helyébe, ez a metamorfózis azonban a huszadik században már alighanem megszokottnak számít, nem nagyon nevezhető versidegen jelenségnek...

Nagyon sokszor hagyományos és ismerős tónusok, lírai tónusok bontakoznak ki, a modern miniatúrák szövegéből, szövegsíráiból. Ott van például Edward Estlin Cummingsnak, a legmerészebb amerikai újítók egyikének a költészete. Egyáltalán nem idegen tőle a dalszerű, az idilli, a szentimentális, az elégikus íz.

<p>HOld VárOsok fÖlÖtt hOld SusOgáS talan lény nagy sÖ téthen tapOgátás...</p>	<p>m(a le vél hu ll) a gá ny</p>
--	---

Cummingsnak a pittoreszkje sem mindenben újszerű, a többi között a plein aire, a parnasszien, az impresszionista, a pointillista jelleg él benne, zöld cukorragyogású egek, verőfényben forgó képes újságok, földillatú tavaszok hol telt, hol villanó képei között... Weöres Sándor fordította magyarra az előbb idézett miniatúrákat. Az ő egysorosairól, egyszavas verseiről is el lehet mondani, hogy zömmel ismerős tónusok szövevényei. Álomajtó, Árnyalak, Bimbósütés, Tojáshéj. Ebben a négy miniatúrában mindenképpen jelen van hol az álomízű, hol a romantikus, hol a meseszerű, hol a gyermeki, hol a mítoszi, hol a szürreális jelleg...

A klasszikus irodalomelmélet szerint a mindenkori műalkotásokat esztétikai minőségek hálózják át. A szép, a bájos, a bensőséges, a fönséges, a tragikus, a komikus, a játékos, a groteszk, a torz, a rút, megannyi variációban. E minőségek a törmelékköltészet világában sem ismeretlenek. Tandori Dezső például sakkjelölésekből alakított ki két olyan miniatúrát, amelyekben (a figurák képszerű meglevenedése esetén) humor, báj, játékoság, intimitás él.

<p>A betlehemi istállóból egy kis jószág kinéz</p> <p>Hc3</p>	<p>Táj két figurával</p> <p>Hh6 Hg4 Hf6 Hh7 c5 Hg5 c6 He6 c7 Hd8 c8H</p>
--	---

Emellett Jézus születésének varázsa, istállómeleg, lágy, parasztkorok faragások emléke (betlehemi képek, figurák, állatfejek), lovagregények, középkori kalandkrónikák hangulata, lovasokkal, gyalogosokkal, mezőkkel, minden csupán csíraszerűen...

Úgy tűnik föl, a hagyományos líra és a törmelékköltészet kialakulásának, formálódásának azonos indukálói is vannak. Az ember mindig szeretett eljátszozni, elbíbelődni a különböző kommunikációs elemekkel, a hangokkal, a hangsúlyokkal, a hanglejtés ívével, a betűkkel, a szótagokkal, a szavakkal, vagy az írás rajzolatával. Ez a tevékenység a költészet kibontakozásába és történetébe termékenyen belejátszott a genetikai esztétika szerint. A miniatűrök esetében pedig a versgenézisnek ez az egyik alapeleme...

Különös karakterű dolgokat létrehozni, különlegességekkel foglalkozni, titokzatos, sejtelmes, sejtető elemeket összeszőni (racionális vagy rituális indítékok nélkül, csupán öncélúan) szintén mindig, minden időben szeretett az ember. Nehéz függetleníteni a képzőművészet és a költészet kibontakozását ennek az elemi igénynek, ingernek a megnyilvánulásaitól. A különösnek, a különlegesnek, a titokzatosnak, a sejtelmesnek a kultuszai a romantika, a szimbolizmus, vagy a szürrealizmus eluralkodása idején valószínűleg még erősebben összefüggenek ezekkel. A miniatűrök születésének még számos alkalommal ez a magyarázata, az ösztönös és jóleső játék a sejtelmességgel, az egzotikussal, az extrémekkel...

A költőket mindig izgatták a versszöveg alapelemei, a versépítés szokásai, szabályai is. Számos klasszikus költemény pedig éppen az ezek alakításával, módosításával való próbálkozások eredményeképpen született meg. A törmelékköltészet képviselőinek a kötetükből valahogy ugyanez érezhető, a vers-nomenklatúra szélesítésének próbálása, az újszerű építőelemek alkalmazásának öröme...

Talán sokkal inkább az ismerős, a megszokott versmodell átalakulásáról van szó a miniatűrök esetében, mint az összes versszerű vonásnak és verseredőnek az elvesztéséről. A hagyományos költeménymodell többnyire befejezett, lekerekített tartalommal, kész képekkel, határozott gondolati és emocionális jelentésekkel él. A költők közül többen kemény küzdelmet folytatnak közlendőik mennél pontosabb, mennél félreérthetlenebb elmondásáért. Ez a költeménytípus követő, beleélő képességeket igényel elsősorban az olvasótól. A miniatűrök versmodellje valahogy egészen más. Nincs befejezett, lekerekített tartalom, nem nagyon vannak egyértelmű és egynemű jelentések sem. Úgy tűnik föl, a törmelékköltészet darabjai tulajdonképpen csak jelentéscsírákban állnak, a centrális verssugallat irányába mutató jelentés-esélyekből. A versolvasó ember alakító, asszociáló ösztönei, egyénisége szerint épülnek, aztán ezek egészebb vagy széttöredezetebb élménnyé, mindenkiben és minden esetben némileg mássá. A jó vers élőlény (írja Weöres Sándor: Vázlat az új líráról című művében) akár az alma, ha ránézek, csillogva visszanez, mást mond az éhesnek, s a jóllakottnak, és mást a fán, a tálban és a számban, végső tartalma, vagy formája nincs is, egy s ezer jelentés ott, s akkor fakad belőle, mikor nézik, tapintják, ízlelik...

A hagyományos típusú költemények többségéből a költői én, a lírai én, a versalany vagy valamilyen jelöletlen személy szavai, mondatai szólnak az olvasóhoz vagy valakihez, valamihez. A törmelékköltészet a kapcsolatteremtésnek ezt a változatát szinte egészen mellőzi. A költők tömbbé komponálnak, tömbszerűen összesűrítenek néhány jelentéscsírát és egyszerűen csak odaállítják ezeket az olvasó elé. Tulajdonképpen költeményplasztikák ezek az írások, pódiumon előadhatatlan műdarabok. A költeménykülsőnek, a fölületnek a míves

megmunkálása (a kaligramma, a tmészsiz, a betűgrafika, a tipográfiai játék sűrű alkalmazása) mintha szintén ezt a műtárgyszerű, műdarabszerű jelleget erősítené némiképp. A költemény hasonlítson kicsit a cizellált, miniatűr művészeti remekekre: már a parnassizmus és az imagizmus idején jelentkezett ilyen verseszmény...

A hagyományos költeménymodell legkisebb egysége a szó, a miniatűraké viszont számos alkalommal inkább az egyezményes jel. Úgy tűnik föl, a kisplasztikaszerű, a műdarabszerű versek megírását ez a változás is segíti valamennyire. A cím alatti rész a vers esetében mindenképpen erőter, egy idenyomatott sakkjelölés, ritmusjelölés vagy akármilyen egyezményes jel asszociációra, értelmezésre ingerel, a címmel összefüggésben pedig jelentéscsírakat, jelentésesélyeket is sejtet. A személyesség nélküli, a részletezés nélküli, a csupán csírák szövevényéből álló versmodell szinte azonnal adott az egyezményes jelekből építkező miniatűraké esetében. A jelek alakja ugyanakkor a költeménykülső díszítettségéhez, rajzosságához, a műdarabszerű megjelenéshez járul hozzá.

 <p>SAROYAN: DZSUNGEL</p>	<p>O RIO ROI ORO ORIOR ORION RIONOIR RONRONRON</p> <p>BENSE: CÍM NÉLKÜL</p>	 <p>MORGENSTERN: A HAL ÉJI ÉNEKE</p>
---	--	---

<p>d-ER-MED-T-en</p> <p>álmod</p> <p>Ó (nézd)</p> <p>levelek</p> <p>ARANY</p> <p>szín</p> <p>ALKONY</p> <p>ifénybezárva</p> <p>ReMeGnEk</p> <p>,;:.;;</p> <p>CUMMINGS VERSE</p>	<p>Gyö</p> <p>nyör</p> <p>úsz</p> <p>ép</p> <p>a je</p> <p>lentéste</p> <p>len sége</p> <p>a (né</p> <p>mán) ha</p> <p>va (min</p> <p>den</p> <p>ho</p> <p>l) z</p> <p>ás</p> <p>na</p> <p>k</p> <p>CUMMINGS VERSE</p>	<p>(pih</p> <p>ee</p> <p>ső</p> <p>:ál</p> <p>modón rét</p> <p>és erdő fő</p> <p>lött;</p> <p>Ki</p> <p>leh</p> <p>et</p> <p>lá</p> <p>!GY!</p> <p>a</p> <p>bb?</p> <p>se</p> <p>nk</p> <p>i)</p> <p>CUMMINGS VERSE</p>
--	---	--

CUMMINGS EGYIK VERSPLASZTIKÁJÁRÓL

Képzelnék el egy kölyökmacskát egy kertben. Egy hol hancúrozó, hol bukfencező, hol száguldozó, hol alattomosan meglapuló, virgonc állatot. Vissza kellene adnunk valahogy a macska életének szeszélyes pillanatait. Úgy tűnik, a hagyományos költészet klasszikus, kiérlelt, kerek képei túlságosan komolyak ehhez. Talán egy töredezetebb, szétszóródottabb, mozzanatosabb nyelvezet inkább alkalmas rá... Nézzük Cummings versszövegében a macskát. Csöndben, hajlott háttal kuporog, karma hegyei éppen csak elővillannak puha, mellső mancsaiból: (nem) (mo) c. C: a; n . Csupa feszült figyelem ez a macska, nagyon óvatosan, szinte néma szájmozgással szabad csak megneveznünk, amikor megmutatjuk valakinek: c-i-c-a. Mire készülhet? Fölpattanni? Hempergőzni egyet? Üldözőbe venni egy méhecskét? ...hOPpp... hirtelen fölszökken... mancsai belebokszolnak, belekarmolnak a levegőbe: psz ! fl... Szélvészgyors hancúrozás, alig érzékelhető, pörgő mozdulatok jönnek... flfelé? Nem ... leugRIK ... és ... tl ... (a lélegzetünk is eláll) ... talpra, tévedhetetlen, biztos két talpára h(Ul) (IL) ...llefékeződik a zuhanás... (&, &, &) és, és, és : itt már nyugodtan üldögélve, visszanyert méltósággal nyalogatja a mancsait. Puha lépésekkel, hátizmai harmonikus hullámmozgásával, lehajló farkkal towa (bal) (lag) innen... Érdektelenül, nesztelenül, picit megszorozva, épp úgy mint ha sem mi sem tör tént vol na. Vége a dokumentum-képsornak (bár a hátát egy másodpercre még észrevenni az épület sarkánál) : D... Érzékelhető talán, hogy rengeteg apró árnyalatról, s roppant műgondról van szó e vers esetében, akár a sokáig csiszolt, cizellált szonettekénél. Prózai kommentárunkkal még csak megközelíteni sem sikerült a költemény összetettségét, pontosságát. Tegyük hozzá, az eredeti angol vers jóval gazdagabb is, mint a magyarra való átültetés szövege. Elemzésével Serge Fauchereau híres könyve, a Lecture de la poesie americaine is megpróbálkozott, néhány helyen idézzük is megállapításait.

<p>(nem) c-i-c-a (mo) c.C:a;n</p> <p>hOPpp psz!fl eugRIK?</p> <p>sh ? TI ɪɛ Prah (U) (IL) &, &, &</p> <p>towa(bal)(lag)innen épp úgy min tha sem mi sem tör tént vol na. the en D</p> <p>CUMMINGS VERSPLASZTIKÁJA</p>	<p>z - ö - c - s - k - s - e n(i)Mi e)z (ni) n(éz)d éppenkes ...c..C.SCÖKSEKCEZÖSKE zülödi(k)</p> <p>a Z):u gr !á: S (r a aMoDaUgRoTt ..zÖcSkZeSöCsKzE s most ki(csitt!)csit(Csend!!)pihen(látod) s z ö c s k e :</p> <p>CUMMINGS VERSPLASZTIKÁJA</p>
---	---

VERSPLASZTIKÁK A COMPUTER ÉS ÍRÓGÉP MELLŐL

MAX BENSE

falak faltól falig falból
falért falról falra falak

FRIEDRICH ACHLEITNER

vörös
helyette
vörös
helyette
vörös

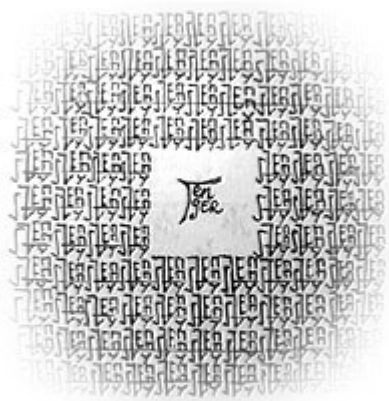
BLAISE CENDRARS

Miért írok?

Mivelhogy...

JAPÁN VERSGRAFIKÁK

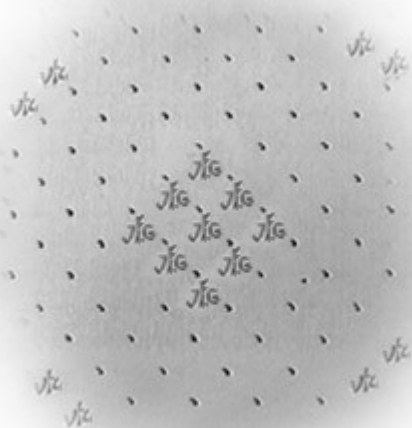
A lentebb látható költeménygrafikákat többen is költőietleneknek, művésztleneknek nevezik (mint az ún. versplasztikákat) s inkább az alkalmazott grafika műfajába sorolják őket. Nem biztos, hogy csakugyan igazuk van ebben. (A hagyományos, klasszikus költeményjellemző tényezők többsége például rendre érvényesül a versgrafikák esetében is. A hangulatiság, a kifejező erő, a képszerűség, a leleményesség, az erős szerkezet, az emocionális sugallat, a gondolati üzenet, a ritmikusság, a játékoság jelenlétét alighanem nehéz cáfolni. A klasszikus költeményeket átszövő ún. versesztétikai minőségek érvénye itt is nyilvánvaló: a szép, az emelkedett, az intim, az ironikus, a groteszk, a rút pl. számos variációban ott él az idézendő versszövegekben is. A klasszikus lírai tónusok köre sem szűk: néha élénkebb, néha szelídebb változatban itatja át a miniatúrákat az idilli, az elégikus, a patetikus, a vadromantikus, a pikareszk, a pittoreszk íz.) A költészet korszerű fejleményeivel, a költőiség, a művésziesség modern megnyilvánulásaival még erősebben összefüggenek a miniatúrák. Apollinaire, Morgenstern, Cummings, Edwin Morgan, Ernst Jandl, Weöres, Tandori, Szentjóby, s a többi kísérletező költő kitágította a líra határait, a külső formát, a tipográfiát, a betűképet esztétikai értékűvé emelte, elmozdította a verset a montázs, a rajz, a szöttes, az ötvösmunka irányába. Amszterdamban, Párizsban, Kasselban kiszínezett költeménytáblák, talált tárgyakkal telítődött költeményplakátok, különféle kiállítótermekben bemutatott szövegszobrok, nagyméretű szövegszönyegek sokasága mutatja ennek a versírói szemléletnek a megerősödését, a versnek a rokonművészeti és nem-művészeti aurára való átterjeszkedését. A képzőművészetben a land art, a body art, a brut art, a play art, az earth art, az art povera, a scriptualizmus ugyanerre, a rokonművészeti és nem-művészeti aura meghódítása irányába nyomul előre. A kortárs zeneművészetben a szövegeffektusok, a zörejeffektusok, a színeffektusok, a showmutatványok, összekapcsolódása a muzsikával szintén a rokonművészetek összeolvadása, a nem-művészeti aura művészivé szervezése irányába mutat, az eszázadi esztétika egyik centrális gondolatának igénye, reménye szerint... Ennek a kiterjedt, lendületes folyamatnak a termékei tulajdonképpen a következő lapokon látható miniatúrák is. A természetlira kedvelt, hagyományos témaköreit a textilművészetre, a fémművesség vonalvilágára utalóan jelenítik meg, szokatlan verssugallatok, ritka és illanó versízek, ismeretlen versrezenések poétikus szépségét remélve innen. Álmos, könnyes, ólmos esőcseppek nesze, vékony esőszálak csillogása, víztükrök szelíd remegése él néhány versminiatúra színén, néma selyemszövetek megcsillanására, ékszerek ezüstös megrezzenésére emlékeztetően. A tágabb természeti képekből komor tengerek vadromantikus sötétsége, őszi erdők elfulladás, elégikus szomorúsága árad, nehéz, sűrű szövetek sötétlő szálszövevényét idézve. A költői körpanoráma további kultúrkörök formakincsét is fölidézi, több témánál a tükörművesség, a tusrajz, a porcelánrajz, az üvegrajz ízére enged ráérezni, a sugallatos, sejtető írásjelrajzolás révén, ami voltaképpen az évszázadok óta megszokott verseszköz-sor utóda, az eddigi, metonímiás, metaforás, allegóriás, alliterációs, rímes összmunka átvállalója... A költemények tipográfiai keresztmetszetén belül helyenként az alkalmazott grafika csendesebb változatának modorára is ráismerni. Ám feltűnő, hogy szinte minden ismerős alkalmazott grafikai cél mellőzve van. Emiatt sem indokolt igazán a műnem érvényességének állítására.

SEIICHI: A TENGERT ELLEPI A SZENNY

ISHII YUTAKA: ERDŐ

KAMIMURA HIRO: VÍZ ÉS JÉG

TANABU HIROSHI: TÜKÖR

SZÍNES VERSGRAFIKÁK

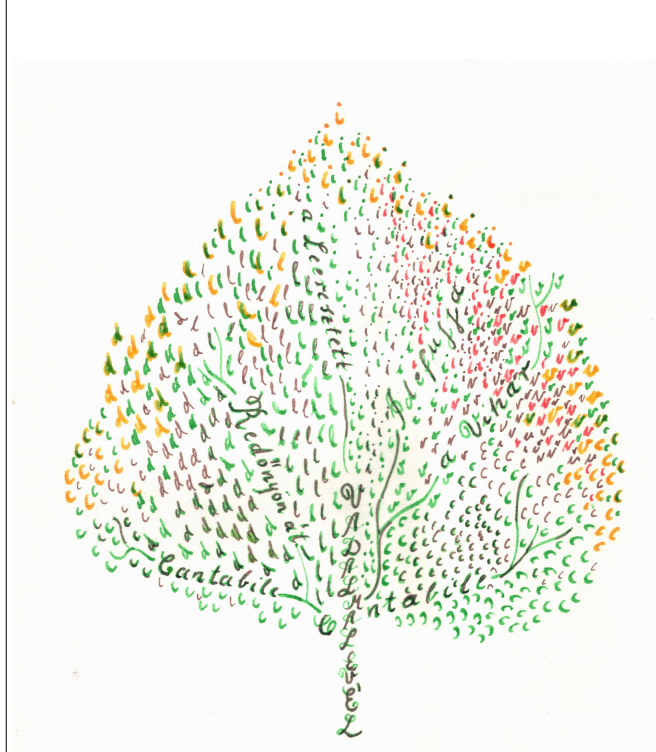
A versirodalomban eléggé ritkának és meglepőnek számít a versszöveg megszínezése. Ez a költeménydúsító, hangulattelítő, a kifejezést pontosabbá alakító, ám ugyanakkor nagyon szokatlan eljárás valójában nem sodorja messzire az idézendő miniatúrákat a vers megszokott és evidens műnemeitől, A megszínezett verszöveg ugyanis nagyon is ismerős módon, a mégidézendő versobjektum síkmetszetének, rajzsémájának megfelelően vetül rá a papírra.

Ezzel a képalakító technikával a költeménygrafikák tulajdonképpen a leghagyományosabb típusú képvershez, a klasszikus kalligrammához kerülnek közel. Ahhoz a klasszikus kalligrammához, amelyre nyugodtan gondolhatunk úgy, mint a versirodalom egyik egészen ősi műnemére. Hiszen történetét Apollinairétől kiindulva Grandvillen, Robert Angot de l'Eperonniéren, Hittenspergeren, Raban Mauruson, Publius Optationus Porphysiuson, Doriádészen keresztül Szimmiászig tudjuk követni ma már... A hazai költészetben Kassáktól Kemenes Egyed költeményein, Sárospatak diákköltészetén, Szenczi Molnár Alberten keresztül Janus Pannonius: De litera Pythagorae c. kalligrammájáig vezet ugyanez a nyom.

REINHARDT DÖHL

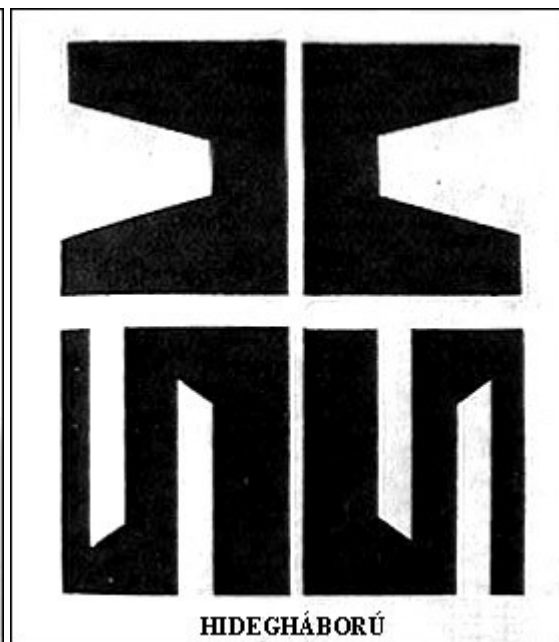

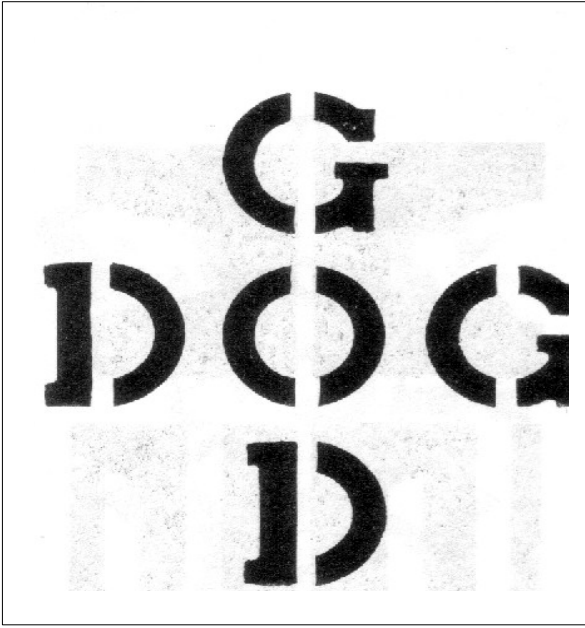
MARY ELLEN SOLT

VERSPLAKÁТОК

Mint a korábbiakban is láthattuk, a líra és a képzőművészet napjainkban egymás irányába mozdul, szívesen merítenek egymás módszereiből, eszközeiből, anyagából, és sűrűn ötvözik össze, még az egymástól igen messze eső műnemeket is. Kalligrammák, költeménygrafikák, költeményplasztikák, szövegszobrok, szövegszőnyegek, szövegmobilok számos változata születik meg így a mai versirodalomban. Körükbe tartoznak az alább idézendő versplakátok is. Valamennyien Richard Kostelanetznek, az ismert amerikai költőnek a munkái... A költeménynek és a plakátnak egymás irányába való elmozdulása voltaképpen régóta érzékelhető jelenség. A költészetnek mindig is voltak olyan műfajai, műfajvariánsai, amelyekben erőteljesen érvényre jutottak a plakát alapvető műnemi jellegzetességei, s alighanem megfordítva is elmondható mindez. A hétköznapi falragasz, faliplakát, hirdető, deklaráció, mozgósító célzatai ott élnek például a programversekben, a változatos verskiáltványokban, az avantgarde ars poeticáiban, vagy a régebbi retorikus versekben, indulókban, csatadalokban. Gyöngéd föltárulkozás, lírai bensőség, intim személyesség érvényesül ugyanakkor számtalan múlt század végi és eszázadi plakáton, amely az eredeti plakátcéltokat a poétikus megformálás csendes uralma alá rendeli. Gondoljunk többek között Toulouse-Lautrec, Delaunay, Bonnard, Chagall, Cocteau plakátműveire... Minden külsőség, dekorativitás, deklaráció jelleg ellenére, az alábbiakban idézendő műalkotások végső műfaji magva a vers. Hagyományos, közcélú, közhasznú hirdetésfunkciót tulajdonképpen lehetetlen fölmutatni bennük. Hiányoznak a tényleges hirdetésformák, fölhívástémák, hiányzik a közlések közérthetősége, evidenciája is olykor, emellett a mindenkorai plakát gyakorlatiassága és mozgósító szándéka is mellőzve van. Lírai természetű közlendők, kedélyállapotok, ötletek rögzítései ezek a munkák inkább, szövegezésükre is a versszerű sűrítés, sugallatosság, sejtetés jellemző elsősorban. Voltaképpen a haiku, a versaforizma, a versenigma, az un. versszeszene, az egysoros vers műfaji vonásait viselik magukon, s erről az alapról szélesülnek plakátszerű műalkotásokká.

VERSFROTTÁZSOK

Próbáljunk meg visszaemlékezni arra a gyerekkori játékra, amikor egy papírlapot csúszlattunk rá egy pénzdarabra, és ceruzával addig vonalztuk, amíg a pénzdarab ábrája észrevehetővé nem vált. Max Ernst, a híres szürrealista művész ezzel az eljárással számtalan más anyag esetében is megpróbálkozott. A kivallatott tárgyak, bútorok, faféleségek, növények a grafitceruza munkája nyomán elvesztették eredeti jellegüket és egy varázslatosan sokarcú, rejtelmes világra nyitották rá a művész csodálkozó szemét... E frottázsatechnika lényege tulajdonképpen a megszokott összjellegek és jelentések mellőzése: s a jellegmeghatározó, jelentéshordozó alapanyag új, ismeretlen vonásainak az életrehívása.

A lentebb látható költeményfrottázsok is hasonlóan járnak el. A hagyományos költészetben kötelezővé vált mondatjelentések, szójelentések megvalósítását mellőzik: s a jelentéshordozó alapanyagból, a szövegelemekből próbálnak meg rejtőző és ismeretlen alakzatokat előhívni... Hagyományokkal bíró költői eljárás ez. A frottázskészítésnek a középkori Sire de Beaumanoir halandzsaverseitől kezdve, az ún. verbális nonszenszeket át ezernyi változata ismeretes az irodalomban. Legutóbbi látványos termékéi körébe tartoznak a dadaista kalapköltemények: a hírlapokból kivágott szavak véletlenszerű sorrendben való összefűzése... A frottázsvers kiemelkedő hazai képviselője Tandori Dezső, aki verseiben a világvesztés és személyiségvesztés megrázó stációin át érkezik el az elemeinél is szerényebb jelentésmaradványok, szómaradványok, írásmaradványok világába, s megpróbál ezek színes és érdekes sűrűjében minél mélyebben elmerülni: csöndes örömmel eljátszozni, elbíbélődni velük. Részletes pályaképismeretetésre ezeken az oldalakon nincsen mód, egy rövid versfrottázs megidézésére azonban igen. Címe: Hogy ki ne jöjjünk a gyakorlatból. Szövege: Lesz vigasz Lősz vögösz Lasz vagasz Lisz vigisz Lusz vugusz.

EDWIN MORGAN

A Loch Ness-i szörny éneke

Sssnnwhuffffll?
Hnwhuffl hhuuwfl hufl hfl?
Gdvoblboblhobngbl gbl gl g g glbgl.
Drblhaflablhaflabhagabhafllhaflfl fl -
gm grawwww grf grawf awfgm graw gm.
Hovoplodok-doplodovok-plovodokot-doplodokosh?
Splgraw fok fok splgrafhchgabrlgabrl fok splfok?
Zgra kra gha fok!
Graf gravft gahf?
Gombl mbl bl -
blm, plm,
blm plm,
blm plm,
blp.

CHRISTIAN MORGENSTERN

A nagy lalula

Kroklokva fci? Szemmememmi!
Szejokrontó - prafripló:
Bifci- bafci, hulalemmi:
Kvaszti baszti bo...
Lalu lalu lalu lalu la!

Hontaruru miromente
Caszku cesz rü rü?
Entepente, lejolente
Klekvapufci lú?
Lalu lalu lalu lalu la!

Szimarar kosz malcipempu
Szilcucankunkrei!
Marjomar dosz: Kvempu Lempu
Sziri Szuri Szei!
Lalu lalu lalu lalu la!

VERSMOBILOK

A költeménymobilok látványosabb, térbeli, fizikai mozgást végző példáit ebben a gyűjteményben nem jeleníthetjük meg. Szeretnénk bemutatni viszont néhány egyszerűbb változatukat, amelyek a síkon próbálnak meg mozgásillúziót sugallni. Aképpen, hogy szövegüket valamilyen mozgató vagy mozgó objektum működésének megfelelően, azt utánzóan rendezik el a papírlapon... Nehezen fedezhetnénk föl telített, dús, bensőséges lírai tartalmukat ezekben a miniatúrákban: ám ennek ellenére sem veszítették ezek el egészen a vers megszokottabb, ismerősebb világával való összetartozásukat. Árad belőlük a különösség, a furcsaság, az érdekesség, a színesség megannyi parányi impressziója, a nyelvi és stiláris ötletesség, szellemesség, mozgalmasság, játékosság. A hangulatok, a hangulatcsírák jelenlétét sem indokolt eltagadni, néhol napsütéses, plein air részleteket veszi észre, néhol a gyermekmondókák üdesége éled föl, néhol az ünnepek családias vidámságára érezni rá. Saját hangulati tónusuk a földézett tárgyaknak, a kompjúternek, a filmszalagnak, az újságlapozó állványnak is van, ezek a szálak is átöltik a miniatúrák esztétikai szövevényét. A forma oldaláról pedig éppenséggel nem nevezhetőek szegényesnek ezek a műdarabok, igen erős szerkezet, szerkesztettség, néhol virtuóz verselés, ritmustechnika, rímtechnika érvényesül bennük.

CUMMINGS	ERNST JANDL	EDWIN MORGAN
ver ő fé nyb en	flim	A kompjúter legelső karácsonyi üdvözlőlapja
	flim	tiltak pülpak colli Marri
	flim	tiltak pülpak Kelle Karri
	f lm	sok sok boldog toppi Terri
	f lm	deris vidám Kelle Ferri
	f lm	Krachat kíván Kelle Lorri
	fl m	Kriszta Iván Kelle Zolli
	fl m	Boldog Krachat hippi Lorri
Egy	fl m	Krikszet Krakszot prolli Zolli
fel	f m	Krisztát kriptát hippi hoppi
	f lm	Kristály tisztát tippi toppi
	fl m	tiltak pülpak pilli prolli
	fl m	tiltak pülpak cilli colli
	f m	tiltak pülpak tiktak pülpak
	fl m	tiltak pülpak tiktak pülpak
	fl m	Kedves Gizzi tiktak pülpak
	fl m	Kelle misi tiktik tak
szé lükép esú.jság	fl m	neked Marcsi Kopársodra
	flim	Kelle karcsi KELLEMETES
	film	s Karó dzsoni KRIZANTEMOK
	film	Tünde neked KATT.
	film	kíván ja az
	film	Ülle pedet
	film	pülpak tiktak
	film	pülpak tiktak

KÖTET KÖLTŐIRŐL

ACHLEITNER, Friedrich (Schalchen 1930) Bécsben építészeti és művészeti akadémiát végzett. A költeményeken kívül prózát és színműveket ír. Bécsben él.

BENSE, Max (Strassbourg 1910) Matematikai, fizikai, filozófiai tanulmányokat folytatott. A költészet, a képzőművészet, a film legváltozatosabb ágait művelte.

BREMER, Claus (Hamburg 1924) Klasszika filológiai, filozófiai, irodalomtörténeti és művészettörténeti tanulmányokat folytatott. Drámákat is ír. Svájci.

CENDRARS, Blaise (Sausser-Hall 1887) Kamaszként megszökött otthonról és bekóborolta az egész világot. Jelentős életművet hagyott hátra. Párizsban halt meg (1961).

CUMMINGS, Edward Estlin (Cambridge 1894) A Harvard Egyetem görög szakán végzett. Festett, prózát is írt, s több verselméleti műve is ismeretes.

DÖHL, Richard (Wattensheid 1934) Esztétikát és filozófiát tanult Göttingenben és Stuttgartban. Számos dráma és színdarab szerzője.

ISHII, Yutaka (Tokió 1940) A költészet mellett hosszú időn át képzőművészeti és grafikai tanulmányokat folytatott. Rajzművészként szülőhazájában él.

JANDL, Ernst (Bécs 1925) Anglisztikai tanulmányokat folytatott a bécsi egyetemen. A költészet mellett műfordítással is foglalkozik. Bécsben él.

KAMIMURA, Hiro (Tokió 1932) A költészet mellett a képzőművészetekkel is foglalkozik. A Szabad Művészetek Egyetemének tanára Kyushuban.

KOSTELANETZ, Richard (New York City 1940) Az Egyesült Államokban a versírás mellett videoprogramokat és vokális etűdöket is készít.

MORGAN, Edwin (Glasgow 1920) Ian Hamilton Finlay mellett a konkrét költészet megalapozója Skóciában. Műfordítással is foglalkozik.

MORGENSTERN, Christian (München 1871) Jogi és filozófiai tanulmányokat folytatott, jelentős költői életművet hagyott hátra. Merauban halt meg (1914).

SEIICHI, Niikuni (Sendai 1925) A Tohoku Egyetemen angol irodalommal foglalkozott. Versei mellett az ún. fonetikai költészet megteremtését célzó hanganyagairól is ismeretes.

SOLT, Mary Ellen (Gilmore City 1920) Iowa és Indiana egyetemén tanult. Grafikai munkái is nevezetesek. Jelenleg Bloomingtonban él.

TANABU, Hiroshi (1937) A költeményein kívül képzőművészeti tevékenységéről is ismeretes. Rajzpedagógusként dolgozott éveken át Tokóban.

(A kötetben szereplő műfordítások a szerző munkái.)